

Cees van Ede (l) en Jos van Hest. Foto: Jan ter Heide

hebben wij die opdracht aanvaard, in de wetenschap dat wij zijn joviale, intieme, bijna jongensachtige benadering van poëzie en literatuur weliswaar niet zullen kunnen kopiëren, maar zijn liefde voor de taal in ieder geval volledig delen. Onze plannen zijn ambitieus, maar bouwen nadrukkelijk voort op de door Ko van Geemert in gang gezette traditie. Er komen dit jaar twee Literaire Middagen, waarvan we op dit moment nog niet veel meer kunnen onthullen dan de data: zondagmiddag 21 mei en zondagmiddag 12 november. Zodra de invulling van beide middagen definitief is, zal dat via de website: www.vriendenvandeplantage.nl, maar ook via e-mail en Facebook bekend worden gemaakt. Daarnaast is er uiteraard de Plantage Poëzie Prijs 2017. Deze 26ste editie heeft als thema: **Metamorfose**, een mooi klassiek thema, dat volop ruimte biedt voor een gevarieerde invulling. Per indiener mogen niet meer dan 3 gedichten worden ingezonden, met een lengte van maximaal 40 regels (inclusief titel en witregels). De gedichten zullen anoniem worden beoordeeld en dienen uiterlijk 1 augustus verstuurd te zijn naar ppp@vriendenvandeplantage.nl. Ook alternatieve vormen van indiening, bijvoorbeeld videofilmjes, zijn van harte welkom. De prijsuitreiking zal plaatsvinden op zaterdag 9 september. Tot ziens dus in mei, september en november. Jos van Hest / Cees van Ede

TERUGBLIK 14 JANUARI Rondleiding Ons' Lieve Heer op Solder

Terwijl de eerste – en hopelijk enige – sneeuwjachten van 2017 de stad teisterden, kwam halverwege januari een groep vrienden bijeen om zich door gids Ester Wieberdink te laten inwiden in de geheimen van het spectaculair verbouwde en recent heropende museum Ons' Lieve Heer op Solder, in het hart van het oudste gedeelte van Amsterdam. Het uiterlijk van het museum is al langere tijd onderwerp van vaak verhitte discussies, maar de rondleiding zelf richtte zich vooral op het interieur en de grotendeels onbekende geschiedenissen die daarmee verbonden zijn. De entree met zijn ondergrondse, hedendaags blinkende tentoonstellingsruimte en passage onder de Heintje Hoekssteeg door naar de oorspronkelijke panden was, voor wie bekend was met de oude situatie, een openbaring. De gids wist door haar aanstekelijke en deskundige toelichting op wat we wel, en vooral in eerste aanleg juist niet zagen, de ontstaansgeschiedenis van de schuilkerk, de zeventiende-eeuwse context waarin deze geplaatst moest worden én de maatschappelijke status van de rijke koopman Jan Hartman die de kerk liet bouwen, helder te illustreren. Op onze verticale wandeling door de drie aaneengesloten panden, te beginnen met de bescheiden winkel aan de Oudezijds Voorburgwal en vervolgens over talloze trappe-

tjes en langs kleine en grotere vertrekken, ieder met een eigen – vaak statusgerelateerde – aankleding en functie, arriveerden we uiteindelijk bij het eigenlijke doel: de kerk. Het is een – na alle kleinschaligheid van de lagere verdiepingen – onverwacht en imposant schouwspel: een rijk gedecoreerde ruimte, compleet met door de kerkelijke kalender benodigde verwisselbare altaarstukken, over de volle lengte en breedte van de drie panden. Daar bleek overigens dat de meeste deelnemers (waaronder schrijver dezes) een volstrekt verkeerd beeld hadden van de positie van deze (en soortgelijke) kerk(en) in het maatschappelijk leven van

OBSERVATIES UIT DE BUURT Olifanten in de stad

Door Joke van der Wey

Al sinds de bouwwerkzaamheden zijn begonnen voor dat enorme hotel op de plaats van het oude Emma Kinderziekenhuis staat er een kleine kudde olifanten voor de stoep. De bewoonster van het huis direct naast de plaats des onheils heeft zich met creatieve geest verzet tegen de aangrenzende moloch in wording. Vier enigszins langwerpige ronde antiparkeerblokken zijn beschilderd als olifanten. Slurven, slag tanden, oren en een staart, alles zit er op. Antiparkeerblokken bestaan in allerlei lelijke soorten en maten en deze variant heet Jumbo. Ik denk niet dat de schepper van deze olifantjes dat weet. Groot zijn ze niet, maar daardoor spreken ze juist tot de verbeelding. Ze doen denken aan dieren uit een kinderboek. Wellicht is het een kleine kudde die verdwaald is in de grote stad. Je kunt ook denken aan een olifantenfamilie uit Artis die wel eens wat verder wil kijken dan de dierentuin maar toch de Plantage niet goed uit durft. Als er sneeuw ligt verandert het clubje ineens in een groepje mammoeten dat aan de permafrost ontstegen is. Mijn hart wordt altijd even opgelicht door deze onverzettelijke betonbeesten, hoe zwaar ze ook zijn. Ze zullen binnenkort wel verdwijnen, als het hotel af is. Ik zal ze missen. En... mogen ze voor die tijd nog één keer een opfrisbeurt?

die tijd. In de beeldvorming gaat het immers om geheime genootschappen en voor het oog van de buitenwereld verborgen gehouden rituelen, in een sfeer van geheimzinnigheid en clandestiniteit. Niets is minder waar; het bestaan van de kerk was algemeen bekend en voor de gemeente Amsterdam was het zelfs belastingtechnisch een welkom fenomeen. De rondleiding eindigde na ruim 1,5 uur op een ijzige bovenste verdieping, waardoor deze misschien minder aandacht kreeg dan verdiend. Een reden om nog eens terug te gaan, met alle via Ester opgedane kennis als bagage.

bulletin februari 2017

1

Plantage Filmfestival 2017 Ditteke Mensink

Inhoud van dit bulletin

- 1 **ACTIVITEIT** Plantage Filmfestival: Ditteke Mensink
- 3 **ACTIVITEIT** SOOP-lezing Riemer Reinsma
ACTIVITEIT SOOP-lezing Peter Schumacher
- 4 **TERUGBLIK** Plantage Poëzieprijs 2016
ACTIVITEIT Muziek in Eik en Linde: Vasile Nedeia en Debora van Straaten
- 5 **TERUGBLIK** Rondleiding Ons' Lieve Heer op Solder
- 6 **OBSERVATIES UIT DE BUURT** Olifanten in de stad

*Zaterdag 4 maart, 12:00 – 18:00 uur; tijden bij benadering
Studio Desmet, Plantage Middenlaan 4a
Toegang € 10. Gratis voor de Vrienden
Broodjes, koffie, thee, etc. aan de bar
Programma wordt later bekend gemaakt.*

Dit jaar is ons jaarlijkse filmfestival gewijd aan documentairemaker en schrijfster Ditteke Mensink. Veel buurtbewoners en leden van onze vereniging hebben al op 28 oktober j.l. met haar kunnen kennismaken, tijdens het feest ter gelegenheid van ons 25-jarig jubileum. Ze leidde toen haar prachtige film *Farewell* (2009) in, een film waarin ze aan de hand van archiefmateriaal de reis weergeeft van de Graf Zeppelin, die in 1929 als eerste rond de wereld vloog. Helaas konden we die avond slechts een deel van de film vertonen, dat willen we 4 maart goedmaken! Ditteke Mensink (Nijmegen, 1965), was eigenlijk nooit van plan cineaste te worden. Na haar middelbare school in Hilversum volgde ze een opleiding tot sociaal-cultureel werkster in Nijmegen. Op de middelbare school wist ze zich creatief

cultuurvrienden vereniging vrienden van de plantage

Redactie Ko van Geemert, Liesbeth de Ruijter, Ineke Vlug, Ester Wouthuysen
Uitgave Vereniging Vrienden van de Plantage, Nieuwe Prinsengracht 18-H, 1018 XJ Amsterdam, www.vriendenvandeplantage.nl, info@vriendenvandeplantage.nl
Verschijnt 4x per jaar. Bestuur René Mentink (waarn. voorzitter), Paul Verberne (secretaris), Joop Hox (penningmeester), René Mentink (ledenadministratie), Liesbeth de Ruijter, Ineke Vlug en Ester Wouthuysen. M.m.v. Marianne Boeije (dtp). Nieuwe leden aanmelden via onze website. Contributie particulieren €16, huisgenoten €7, instellingen/bedrijven vanaf €35 p.j. Betalingen NL04 INGB 0004 4314 90 t.n.v. Vereniging Vrienden van de Plantage, Amsterdam.

te ontplooiën in verscheidene richtingen, zoals dans, mime, tekenen en muziek, maar tijdens de HBO merkte ze dat haar hart vooral bij het filmen lag. Voor haar was het een openbaring om niet zelf een beeld te hoeven creëren, zoals bij andere creatieve uitingen, bijvoorbeeld tekenen. Daarom meldde ze zich na haar studie aan bij de Nederlandse Filmacademie waar ze, enigszins tot haar verbazing, werd aangenomen. Een behoorlijk competitieve opleiding, merkte ze, en bovendien liep haar studie aanvankelijk niet helemaal op rolletjes. In het derde jaar werd ze met nog enkele medestudenten van de opleiding gestuurd wegens 'gebrek aan talent'. Gelukkig bleek er sprake van een formele fout, waardoor de studenten, onder wie Ditteke, alsnog hun opleiding mochten voltooien. Met de wijsheid van nu begrijpt ze wel waarom haar docenten niet tevreden over haar waren. Het hele gebeuren heeft iets in haar wakker geschud. Vanaf dat moment begreep ze dat ze in haar werk meer van zichzelf moest laten zien en meer lef moest tonen. Dat lukte met haar eindexamenfilm *25 cent* (1991), het portret van een toiletjuffrouw op het Amsterdamse Amstelstation, die meteen door de VPRO op tv werd uitgezonden.

Na de Filmacademie kreeg ze gelukkig voldoende kansen om met haar vak aan de slag te gaan. Begin jaren negentig benaderde een andere documentairemaker haar om mee te werken aan het vrouwenmagazine *De Draad van Ariadne* (1994). Daarvoor maakte ze een film over de verlangens en de mogelijkheden van een jonge geestelijk gehandicapte

vrouw; een bijzonder liefdesverhaal. Langzaam maar zeker volgden meer opdrachten. Voor de VPRO maakte ze diverse items voor het lyfestyle-programma Lolapaloeza, waar ze geleidelijk ontdekte dat ze beter uit de voeten kon met meer gelaagde verhalen. In *Is het Nu Al Liefde?* (1998) portretteerde ze Wim Hazeu die dan bezig is met zijn biografie van Vestdijk. Ditteke filmde Hazeu tijdens diens onderzoek voor het hoofdstuk naar Vestdijks relatie met twee belangrijke vrouwen in zijn leven: Ans Koster en Henriëtte van Eyk. Toch ligt haar hart vooral bij haar recentere films, zoals *Tony* (2011), een film waarvoor ze, samen met haar cameraman Gregor Meerman en geluidsman Tim van Peppen, als eerste filmmaker – en burger – in Nederland toegang kreeg tot het Pieter Baan Centrum om het verloop van het forensisch onderzoek te filmen. Zeven weken lang volgt ze de gesprekken die psychiaters en hulpverleners voeren met Tony, een veelpleger van gewelddadige overvallen. Terwijl ze in deze film voornamelijk registreert, heeft ze het in *Farewell* (2009) over een hele andere boeg gegooid. Voor deze film, het liefdesverhaal van journaliste Lady Grace Drummond-Hay, die als enige vrouw aan boord was van de Graf Zeppelin, en de veel oudere Karl von Wiegand, die meereist als verslaggever voor *Hearst Press Empire*, liet de filmmaker zich inspireren door archiefmateriaal. Ze is heel trots op deze film, vanwege de eigen vorm en de wijze waarop ze haar verbeelding kon inzetten, maar ook omdat het zo'n onconventionele film is geworden. Terecht ontving ze hiervoor in 2010 een Gouden Kalf voor de beste lange documentaire.

Beeldresearcher Gerard Nijssen wees haar op het archiefmateriaal van de Graf Zeppelin, toen ze eind jaren '90 samenwerkten bij het maken van *Bleekneusje* (1998), een historische documentaire over arme kinderen in een vakantiekolonie, die eveneens gebaseerd is op archiefmateriaal. Een film die veel stof deed opwaaien is haar documentaire voor Het uur van de Wolf over de Amsterdamse Ateliers *De Confrontatie: twee jaar aan de ateliers* (2015). Voor deze film volgde ze op deze postacademische opleiding twee jaar lang een select groepje kunstenaars die hier de kans krijgen hun ideeën uit te broeden. Een spannende exercitie. Tijdens het afgelopen Idfa ging haar jongste documentaire in première, *De Claim* (2016), waarin ze een blik achter de schermen biedt van het werk en de dilemma's van de Restitutiecommissie, die adviseert over claims op door de nazi's geroofde kunstschatten.

Op de vraag wat haar drijft, zegt Ditteke dat ze veel heeft meegemaakt in haar jeugd. Al op jonge leeftijd verloor ze haar moeder, waarna haar vader met vier kinderen achterbleef. Film maken is voor haar een uitlaatklep, een manier om iets terug te zeggen tegen het leven. In haar beleving is filmen haar overkomen, ze heeft het niet gezocht. Vanuit eenzelfde gevoel heeft ze ook een ander talent aangeboord: schrijven. In 2005 verscheen haar debuutroman *Het alziende oor*, over een meesterrestaurator die een aan flarden gesneden schilderij van de renaissance-kunstenaar Artemisia Gentileschi moet zien te redden. Aanvankelijk wilde ze dit idee uitwerken tot een radiohoorspel. Toen ze er niet helemaal uitkwam, kreeg ze het advies de tekst eerst uit te schrijven. Na enthousiaste reacties van diverse kanten verscheen haar roman in 2005 bij Nijgh en Van Ditmar. Ditteke gaf les aan de Filmacademie en de Schrijversvakschool en werkt momenteel als docent aan de Amsterdam Film School. Verder was ze adviseur en evaluator voor het Mediafonds en is ze adviseur van het nieuwe NPO-Fonds. Jarenlang was zij bestuurslid en vice-voorzitter van de Dutch Directors Guild. Momenteel werkt ze aan een film over de schrijver Thomas Verbogt. Intussen schrijft ze aan een nieuwe roman, weer gebaseerd op een kort verhaal. Ze woont in Amsterdam samen met kunstenaar Jan Commandeur, jarenlang buurman van schrijfster dezes. Ze kent onze buurt dan ook van binnenuit!

ACTIVITEIT: 23 FEBRUARI
SOOP-lezing: Riemer Reinsma
Nieuwe Kerkstraat 124, i.s.m. de SOOP
 Aanvang 16:30 uur
 Na afloop buurtborrel

Onze buurtgenoot, Neerlandicus Riemer Reinsma, is bekend geworden met boeken over taal. Hij schreef onder andere *Voorzetsels* (2010), *Namen op de kaart* (2009),

Synoniemen (2009), *Wandelen langs de taalgrens* (2005), *Roeien en ruiten* (2003, over gezegden) en *Van hier tot Tokio* (2006). Reinsma zal onder meer ingaan op die laatste uitdrukking en de vraag beantwoorden, waarom dit relatief jonge gezegde (voor 't eerst in 1969 aangetroffen) ter aanduiding van iets heel groots zo populair is geworden, en waardoor andere oudere varianten, zoals 'Van hier tot Melbourne' (veel minder gebruikelijk, hoewel Melbourne verder van ons vandaan ligt dan Tokio), of van hier tot 'Timboektoe' (dichterbij dan Tokio), in onbruik zijn geraakt.

ACTIVITEIT: 30 MAART
SOOP-lezing: Peter Schumacher
Nieuwe Kerkstraat 124, i.s.m. de SOOP
 Aanvang 16:30 uur
 Na afloop buurtborrel

Peter Schumacher, journalist en buurtgenoot, is geboren in voormalig Nederlands-Indië. In 1949 kwam hij met zijn ouders naar Nederland. Na een opleiding als fotograaf, werd hij uiteindelijk journalist. Van 1975 tot 1993 werkte hij als redacteur/verslaggever voor *NRC-Handelsblad*. Daarnaast schreef hij verscheidene boeken, o.a. *De Minderheden* (1982), dat in een paar jaar vier drukken beleefde. Na 1993 schreef hij nog een aantal gespecialiseerde boeken en tijdschriftartikelen, voornamelijk over Indonesië, de dekolonisatie en de Tweede Wereldoorlog. In 1996 verscheen het semi-autobiografische boek *Ogenblikken van Genezing. Indonesische ervaringen* (in 2011 geheel herzien). Uit het voorafgaande zou je een verhaal verwachten over een dergelijk onderwerp, maar Schumacher gaat ons verrassen met zijn visie op Amsterdamse graffiti kunst.

NIEUWS
 Op 27 april is er dit jaar geen SOOP-lezing vanwege Koningsdag.

TERUGBLIK 2 OKTOBER
Plantage Poëzieprijs 2016
 In het vorige Bulletin (2016, nr 4) is per abuis het winnende gedicht van Tom Matena niet afgedrukt. Hierbij doen we dat alsnog. Het was en is wel te lezen op onze website: <http://www.vriendenvandeplantage.nl>

Wandeling

**er is de bleekste zon
 en er zijn lange zwarte paden
 hij is zijn voeten langzaam beu
 zij lopen doof en dienstbaar door
 wie ziet er straks het spoor
 waarin zij kort verbleven
 hij was er liever langer
 geen mens trekt diepe voren
 zo vluchtig ook zijn sporen
 een eeuwig licht gewicht**

Tom Matena: Winnaar Plantage Poëzieprijs 2016

Een stad, een zomer

**Zwaar en vermoeid laat
 een avond zich neerzigen tegen
 de gevels. Pleinen en straten liggen
 te trillen als trommelvellen in de zon.**

**Het verroeste gras, de hitte
 van kasseistenen, bomen die in
 de spiegels van de grachten kijken
 naar hun verschroeiende benen.**

**Terrassen, bierjes, puffende heren,
 de gedachte dat er nog enige beweging
 komt. Een zacht briesje, meisjes in
 wapperende jurken op de fiets.**

De draaglijke lichtheid van het niets.

Patrick Cornillie

ACTIVITEIT: 9 APRIL
Muziek in Eik en Linde
Plantage Middenlaan 22
 Aanvang 14:30 uur
 Toegang € 5, gratis voor leden

Zondag 9 april 2017 komt **Vasile Nedea** naar Eik en Linde met een speciaal voor de Vrienden van de Plantage in elkaar gezet programma.

Vasile is een virtuoze Roemeense cimbalist, maar hij is ook pianist, accordeonist, beiaardier, operacomponist en nog veel meer. Hij treedt regelmatig op met het Nederlands Blazers Ensemble en heeft samengespeeld met vele bekende musici in Nederland, o.a. Eric Vaarzon Morel. Samen met 49 andere musici is hij de grondlegger van het muzikantencollectief Splendor in de Nieuwe Uilenburgerstraat, waar de vrienden wellicht nog dit jaar op bezoek gaan.

Het programma voor de 9e april ziet er als volgt uit. Eerst een korte uitleg op de piano over de zigeunertoonladder en het gebruik daarvan in de (klassieke) muziek. Vervolgens een 'hartverscheurend' optreden van de mezzosopraan **Debora van Straaten**, die door Vasile op de accordeon al even hartverscheurend zal worden begeleid. En, ten slotte zal Vasile de cimbaal, waarvoor hij een conservatoriumopleiding volgde in Roemenië, laten klinken zoals dat maar zelden hier in onze concertzalen te horen is.

NIEUWS
Plantage Poëzie Prijs en Literaire Middagen 2017
Vast voor in de agenda: 21 mei, 9 september en 12 november

Vijftientwintig jaar lang, vanaf 1992, organiseerde Ko van Geemert naast tal van andere literaire manifestaties de Plantage Poëzie Prijs en daarmee verschaft hij de Plantagebuurt een bijzondere culturele uitstraling. Daarvoor kan hij niet genoeg bedankt worden. Dat hij het na al die jaren iets rustiger aan wil doen zij hem vergeven, maar het zou eeuwig zonde zijn wanneer daarmee ook datgene wat hij zo zorgvuldig heeft opgebouwd, verloren zou gaan. Vandaar dat hij ons, Jos van Hest en Cees van Ede, heeft benaderd met het verzoek om de fakkel van hem over te nemen. Met ongelofelijk veel plezier, maar ook met enige schroom